Dorina ȚICU

Elemente psiho-socio-politice ale deciziei în administrația publică

COLECȚIA
DEZVOLTARE
SOCIALĂ

EDITURA LUMEN
în elita editurilor românești

DORINA ȚICU

ELEMENTE PSIHO-SOCIO-POLITICE ALE DECIZIEI ÎN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

Lumen
2014

ELEMENTE PSIHO-SOCIO-POLITICE ALE DECIZIEI ÎN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ
Dorina ȚICU
COLECȚIA: Administrație Publică

Copyright Editura Lumen, 2014
Iaşi, Ţepeş Vodă, nr.2

Editura Lumen este acreditată CNCS

edituralumen@gmail.com
prlumen@gmail.com

www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

Redactor: Roxana Demetra STRATULAT
Design copertă: Roxana Demetra STRATULAT

Reproducerea oricărei părți din prezentul volum prin fotocopiere, scanare, multiplicare neautorizată, indiferent de mediul de transmitere, este interzisă.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
ȚICU, DORINA
Elemente psiho-socio-politice ale deciziei în administraţia publică / Dorina Ţicu. - Iaşi : Lumen, 2014
ISBN 978-973-166-381-4

DORINA ȚICU

ELEMENTE PSIHO-SOCIO-POLITICE ALE DECIZIEI ÎN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

Lumen
2014

Pagină lăsată
goală intenţionat

CUPRINS

INTRODUCERE 9
CAPITOLUL I - Elemente psiho-sociale ale deciziei 11
I. 1. Decizie şi personalitate 12
I. 2. Decizie şi motivaţie 29
I. 3. Teorii ale motivaţiei în spaţiul public 42
CAPITOLUL II - Elemente socio-politice ale deciziei 53
II. 1. Decizia şi analiza decizională în spaţiul politic 53
II. 2. De la decizie la ideologie 67
II. 3. Valorile: criterii de selecţie a deciziilor 81
CAPITOLUL III - Decizia - în context empiric: aspecte metodologice 99
III. 1. Scopul şi strategia cercetării 99
III. 2. Cadrul conceptual 101
III. 3. Întrebările cercetării 103
III. 4. Eşantion 104
III. 5. Chestionarul 109
CAPITOLUL IV - Decizia - în context empiric: rezultate ... 111
IV. 1. Factori determinanţi în procesul decizional 111
IV. 2. Rolul trăsăturilor de personalitate 112
IV. 3. Motivaţia decidentului: de la factorii interni la cei externi 122
IV. 4. Factori externi: politicul şi ideologia 137
CONCLUZII 149
BIBLIOGRAFIE 153

**Extras din volumul: Ţicu, D. (2014).
Elemente psiho-socio-politice ale deciziei în administraţia publică.
Iaşi, România: Lumen.**

Pagină lăsată
goală intenţionat

Extras din volumul: Ţicu, D. (2014).
Elemente psiho-socio-politice ale deciziei în administraţia publică.
Iaşi, România: Lumen.

Motto: *„Teoria şi practica se influenţează întotdeauna reciproc; din faptele oamenilor se poate vedea ce gândesc, iar din părerile lor se poate spune de mai înainte ce vor face."*

Johann Wolfgang von Goethe

Extras din volumul: Ţicu, D. (2014).
Elemente psiho-socio-politice ale deciziei în administraţia publică.
Iaşi, România: Lumen.

Pagină lăsată
goală intenţionat

Extras din volumul: Ţicu, D. (2014).
Elemente psiho-socio-politice ale deciziei în administraţia publică.
Iaşi, România: Lumen.

INTRODUCERE

Decizia şi procesul decizional, în general vorbind, precum şi în spaţiul politicilor publice, necesită o abordare şi din perspectiva sociologiei, psihologiei sau a psihologiei sociale. Omul este un produs al societăţii şi al socialului, iar cunoaşterea sa se face în raport cu acestea. Este acel *zoon politikon* despre care vorbea Aristotel.

Din moment ce putem considera că decizia este un demers specific individului, analizarea ei din perspectiva fenomenelor specifice actorului social întregeşte imaginea asupra demersului analitico-cognitiv. Trebuie să identificăm acele trăsături ale individului care influenţează decizia şi procesul decizional. În cadrul lucrării de faţă, vom operaţionaliza pe două dimensiuni demersul analitic, făcând apel la o analiză a elementelor psiho-sociale, unde vom încadra personalitatea şi motivaţiile individuale ale decidenţilor, şi din prisma elementelor socio-politice, unde vom încadra valorile şi ideologiile actorilor.

În partea următoare a lucrării vom supune variabilele discursive unui studiu cantitativ, realizat la nivelul administraţiei publice româneşti (zona Moldovei istorice) cu scopul de a confirma/infirma ipoteza generală a acestei lucrări.

Logica epistemică este simplă: orice decident are un anumit tip de personalitate care îi influenţează într-un anumit tip deciziile, are anumite nevoi şi motivaţii, precum şi anumite atitudini, credinţe şi valori. Toate acestea se regăsesc în bagajul

**Extras din volumul: Ţicu, D. (2014).
Elemente psiho-socio-politice ale deciziei în administraţia publică.
Iaşi, România: Lumen.**

fiecărui individ prin poziționarea sa ca individ social şi, mai mult, ca individ al spaţiului public, dacă e să ne raportăm la universul politicilor publice şi al administraţiei publice. Faptul că individul trăieşte într-o societate, că are o familie, că are un anumit *status*, un anumit rol în societate, toate acestea generează un comportament specific cu reverberaţii asupra procesului decizional.

Un ultim aspect considerăm că trebuie elucidat. Această distincție între psiho-social şi socio-politic este realizată aici doar pentru o mai bună analiză a deciziei în spațiul politicilor publice. În realitatea complexă a individului, acestea nu se pot separa total, aşa după cum planurile aflate dincolo de raționalitate se confruntă cu acelaşi simptom.

Extras din volumul: Ţicu, D. (2014).
Elemente psiho-socio-politice ale deciziei în administraţia publică.
Iaşi, România: Lumen.

CAPITOLUL I - Elemente psiho-sociale ale deciziei

Dincolo de raţiune şi de raţionalitate, decizia şi procesul decizional sunt influenţate de o serie de elemente psiho-sociale. Fie că vorbim despre decizie în general sau despre decizia în cadrul politicilor publice, factorul social este prezent şi depinde de psihologia socială a individului sau a societăţii, în general. Decidenţii, ca reprezentanţi ai conduşilor, atunci când elaborează politici iau în calcul voinţa majorităţii opiniei publice (dar nu numai).

Această raportare este oarecum necesară şi apare ca fiind fundamentală din moment ce cadrul de desfăşurare a politicilor sunt sistemele democratice. Gooding şi Klingemann afirmau că „dacă opiniile maselor nu au rol în modelarea politicilor, toate discuţiile despre democraţie sunt lipsite de sens" (Gooding şi Klingemann, 2006, p. 525).

Pe de altă parte, decidenţii sunt cei care influenţează deciziile şi procesul decizional prin orientările pe care ei înşişi le au în raport cu societatea în care trăiesc, cu tipul de personalitate pe care îl au, care se reflectă într-un anumit tip decizional şi de conducere, prin motivaţiile pe care le dezvoltă şi care, deşi sunt produse ale propriei lor individualităţi, îşi au originea tot la nivel societal.

**Extras din volumul: Ţicu, D. (2014).
Elemente psiho-socio-politice ale deciziei în administraţia publică.
Iaşi, România: Lumen.**

I. 1. Decizie şi personalitate

Orice persoană are o personalitate proprie. Personalitatea sa îi permite să se adapteze diferitelor situaţii, să acţioneze într-un mod specific, să ia anumite decizii în locul altora.

Noţiunea de personalitate se referă la „organizarea interioară, sintetică, unitară şi totodată individualizată a însuşirilor psihofizice, a structurilor cognitive şi atitudinale, a capacităţilor individului care îi determină o adaptare specifică la mediu" (Tucicov-Bodgan, 1973, p. 187). Este „îmbinarea unitară, non-repetitivă a însuşirilor psihologice care caracterizează mai pregnant şi cu un mai mare grad de stabilitate omul concret şi modalităţile sale de conduită" (Tucicov-Bodgan, 1973, p. 188).

O definiţie unanimă a personalităţii nu există atât din cauza complexităţii termenului, a abordărilor, precum şi a modalităţilor şi mijloacelor de studiu. În general, teoriile asupra personalităţii se pot divide între teorii statice şi teorii dinamice (Betea, 2001, p. 14). Aceste teorii consideră că personalitatea este un dat stabil al individului, repetabil în diferitele situaţii sociale, iar teoriile dinamice explică personalitatea prin apelul la componentele ei active, prin motivaţii interne dinamice ale individului.

Allport consideră că personalitatea este dinamică şi integrativă (Allport, 1991, p.41). Există cinci nivele de integrare ale structurilor şi comportamentului individului: nivelul reflexelor condiţionate – care se referă la sistemul senzorial şi

**Extras din volumul: Ţicu, D. (2014).
Elemente psiho-socio-politice ale deciziei în administraţia publică.
Iaşi, România: Lumen.**

motor, nivelul deprinderilor – ca sisteme întărite şi nivelul trăsăturilor personale – incluzând trăsături de caracter şi de temperament – care sunt mai dinamice şi mai complexe, sinele – ca un sistem coerent propriu individului, personalitatea – ca integrare complexă a individului în raport cu mediul.

Atunci când presupunem să analizăm personalitatea, pornind de la o dimensiune psihologică, trebuie să avem în vedere trei mari dimensiuni ale sale: aptitudinile, temperamentul şi caracterul.

Aptitudinile reprezintă „anumite însuşiri psihice şi fizice care-i permit omului să efectueze cu succes anumite forme de activitate" (Chircev,1986, p. 431). Fiecare persoană dezvoltă un complex de aptitudini care îl ajută în activităţile pe care le desfăşoară, în luarea deciziilor şi nu numai. De foarte multe ori, aptitudinile sunt rezultatul intereselor pe care fiecare individ le are. Dacă o persoană lucrează într-un domeniu care necesită o susţinută interacţiune cu oamenii, atunci el îşi va dezvolta aptitudini de comunicare, de vorbire, etc.

Aptitudinile pot fi sporite de fiecare persoană pe tot parcursul vieţii şi se pot manifesta în perioade temporale diferite, uneori pot fi întrerupte sau reluate. Oricum ar fi folosite de fiecare în parte, ele sunt necesare pentru atingerea scopurilor propuse. La nivel decizional, atingerea scopurilor deciziilor se respectă de fiecare decident atunci când vine vorba de a-şi dezvolta şi exercita anumite aptitudini.

Aptitudinile pot fi de mai multe tipuri: aptitudini pentru învăţare (care presupun o orientare a persoanei spre ceea ce este nou într-un anumit domeniu, de a cunoaşte cât mai multe

**Extras din volumul: Ţicu, D. (2014).
Elemente psiho-socio-politice ale deciziei în administraţia publică.
Iaşi, România: Lumen.**

informații dintr-un anumit domeniu sau din anumite domenii), aptitudini matematice (care se referă la calitățile generale ale gândirii unui individ de a abstractiza, de a generaliza, de a face rapid raționamente), aptitudini pedagogice (care se referă la capacitatea de instruire a celorlați, de educare, de a se face uşor inteligibil, de a transmite clar informaţia unor publicuri cât mai variate) sau aptitudini aviatice (se referă la capacitatea personelor de a se mişca repede, de a fi mobile, de a fi promte, stabile-emoțional sau motoriu, de a avea o distribuție largă a atenției) (Chircev,1986, pp. 442-443).

Alături de acestea, s-ar mai putea adăuga: inteligența generală – ca aptitudine a persoanei de a rezolva probleme noi, de a fi flexibilă în operarea cu noțiuni sau procese simbolice şi aptitudinile artistice – specifice anumitor domenii ale artisticului, presupunând înclinația spre analiză, potența persoanei de a deconstrui şi de a reconstrui realitatea după alte reguli decât cele ale ei (Roşca, 1975, pp. 476-480).

Temperamentul, cea de-a doua dimensiune a personalității, cuprinde variabila energetico-dinamică a sa şi se exprimă în particularități ale activității intelectuale şi ale afectivității la nivelul comportamentului exterior: limbaj şi motricitate în conduită.

Temperamentul se referă la o serie de particularități şi trăsături înnăscute care sunt importante în procesul devenirii socio-morale a ființei umane.

Psihologul român Nicolae Mărgineanu a considerat că temperamentul caracterizează forma manifestărilor noastre şi,

**Extras din volumul: Țicu, D. (2014).
Elemente psiho-socio-politice ale deciziei în administrația publică.
Iaşi, România: Lumen.**

de aceea, l-a definit drept aspectul formal al afectivităţii şi reactivităţii motorii specifice unei persoane (Mărgineanu, 1999).

Pornind de la această dimensiune a temperamentului, în literatura de specialitate se consideră că există o puternică legătură între activitatea nervoasă superioară şi tipurile de temperament, toate acestea având consecinţe asupra întregului organism. Pavlov afirmă că sistemul nervos dispune de trei însuşiri fundamentale: forţa, mobilitatea şi echilibrul (Niţulescu, 2010). Forţa se referă la activitatea sistemului nervos, a neuronilor; mobilitatea se referă la viteza cu care se trece de la o activitate nervoasă la alta; iar echilibrul - la distribuţia dintre excitaţie şi inhibiţie. De aici, autorul găseşte patru tipuri de activitate nervoasă superioară:

- puternic-echilibrat-excitabil
- puternic-echilibrat-mobil
- puternic-echilibrat-inert
- slab.

Nu există clar o singură tipologie a temperamentului în literatura de specialitate. Kant, Pavlov, Jung, Eysenck disting între patru mari categorii: melancolicul, colericul, flegmaticul, sangvinicul (Chircev, 1986, p. 192).

**Extras din volumul: Ţicu, D. (2014).
Elemente psiho-socio-politice ale deciziei în administraţia publică.
Iaşi, România: Lumen.**

Continuarea acestui volum o puteţi lectura achiziţionând volumul de pe

www.edituralumen.ro

www.lumenpublishing.com

sau din librăriile noastre partenere.

Decizia şi procesul decizional, în general vorbind, precum şi în spaţiul politicilor publice, necesită o abordare şi din perspectiva sociologiei, psihologiei sau a psihologiei sociale. Omul este un produs al societăţii şi al socialului, iar cunoaşterea sa se face în raport cu acestea. Este acel zoon politikon despre care vorbea Aristotel.

Din moment ce putem considera că decizia este un demers specific individului, analizarea ei din perspectiva fenomenelor specifice actorului social întregeşte imaginea asupra demersului analitico-cognitiv. Trebuie să identificăm acele trăsături ale individului care influenţează decizia şi procesul decizional. În cadrul lucrării de faţă, vom operaţionaliza pe două dimensiuni demersul analitic, făcând apel la o analiză a elementelor psiho-sociale, unde vom încadra personalitatea şi motivaţiile individuale ale decidenţilor, şi din prisma elementelor socio-politice, unde vom încadra valorile şi ideologiile actorilor.

Logica epistemică este simplă: orice decident are un anumit tip de personalitate care îi influenţează într-un anumit tip deciziile, are anumite nevoi şi motivaţii, precum şi anumite atitudini, credinţe şi valori. Toate acestea se regăsesc în bagajul fiecărui individ prin poziţionarea sa ca individ social şi, mai mult, ca individ al spaţiului public, dacă e să ne raportăm la universul politicilor publice şi al administraţiei publice. Faptul că individul trăieşte într-o societate, că are o familie, că are un anumit status, un anumit rol în societate, toate acestea generează un comportament specific cu reverberaţii asupra procesului decizional.

EDITURA LUMEN
în elita editurilor românești